Theater Na de Dam
Atelier

ER WAREN VROUWEN

Thema's: Verzet, Verzetsstrijder, Vrouwen in de oorlog

Locatie: Loenen

Door: Hilde Tuinstra

Dit verhaal gaat over de vrouwen die zich tijdens de oorlog ingezet hebben in het verzet, op allerlei verschillende manieren. Veel mensen denken bij het woord ‘verzetsheld’ aan mannen, maar er waren ook veel vrouwen actief in het verzet. Bijvoorbeeld Betsy Brugsma en Oma Poels, die begraven liggen op Ereveld Loenen, waar dit verhaal verteld is op 4 mei.

PERSONAGES	VERTELLER 1
	VERTELLER 2
	VERTELLER 3
	VERTELLER 4

SCENE

VERTELLER 1	Er waren vrouwen die wapens smokkelden in hun kinderwagens.
VERTELLER 2	Er waren vrouwen die met kinderen door het land reisden om ze naar veilige adressen te brengen.

VERTELLER 3 Er waren vrouwen die piloten over de grens hielpen.

VERTELLER 4 Vrouwen konden sommige dingen makkelijker, omdat ze minder verdacht leken.

VERTELLER 1 Het waren moeders die onderduikers te eten gaven en verzorgden.

VERTELLER 2 Er waren vrouwen die overvallen en sabotage pleegden.

VERTELLER 3 Er waren vrouwen die verzetskranten maakten en verspreiden.

VERTELLER 4 Het waren vrouwen die bespioneerden als koerier belangrijke informatie verplaatsten.

VERTELLER 3 Er waren vrouwen die persoonsbewijzen vervalsten.

VERTELLER 4 Het waren vrouwen die mannen medisch afkeurden zodat ze niet voor dwangarbeid naar Duitsland hoefden. Er waren vrouwen, zoals Betsy Brugsma:

VERTELLER 2 ***(als Betsy Brugsma)*** Dat ben ik, geboren in 1887 in Rotterdam. Mijn ouders vonden het belangrijk dat ik en mijn zussen zelfstandig en onafhankelijk werden – dus studeerde ik medicijnen in Groningen.

VERTELLER 3 Ongewoon voor een vrouw in die tijd.

VERTELLER 1 Toen de oorlog begon, sloot Betsy zich aan bij het Medisch Contact – een illegale organisatie van artsen die in verzet kwamen.

VERTELLER 4 Betsy hielp mannen om onder tewerkstelling in Duitsland uit te komen door ze een zogenaamde ‘diagnose’ te geven.

VERTELLER 2 ***(als Betsy*** Ik werd opgepakt en door de nazi’s gewaarschuwd om te stoppen, maar dat was ik niet van plan.

Brugsma)

VERTELLER 1	Toen twee mannen die door Betsy geholpen waren over haar praatten in de tram, werd haar naam opgepikt door iemand van de NSB.
VERTELLER 3	Betsy werd opnieuw opgepakt en verdween in de Scheveningse gevangenis, het Oranje hotel – niemand wist dat ze daar zat. Zonder veroordeling kwam ze terecht in kamp Vught en later in kamp Ravensbrück.
VERTELLER 2 ***(als Betsy Brugsma)***	Eerst werd ik als arts ingezet bij wat in het kamp verzorging van zieken werd genoemd. Tot verwacht werd dat ik experimenten zou uitvoeren op medegevangenen.
VERTELLER 4	Betsy weigerde opnieuw.
VERTELLER 3	Betsy werd op het zware werk gezet in een berucht buitencommando van Ravensbrück.
VERTELLER 1	Als het Zweedse rode kruis het kamp bevrijdt in april 1945, is Betsy te ziek en te zwak om te lopen.Vlak voor de bevrijding sterft ze. Betsy staat in de gedenkboeken, hier in de kapel.
VERTELLER 4	Tijdens en na de oorlog dacht iedereen dat vrouwen vooral een ondersteunende rol hadden binnen het verzet.
VERTELLER 3 ***(als Oma Poels)***	Zoals ik, **oma Poels**, geboren in 1885. Ik woonde in Limburg, ver afgelegen voor de Duitsers veilig in de Peel met zeven kinderen
VERTELLER 1	De eerste onderduikers kwamen via de pastoor in 1941: joden uit het westen van het land.
VERTELLER 2	Oma was bezorgd.

VERTELLER 3 ***(als Oma Poels)*** “Hier moeten we ons niet mee bezig houden.”

VERTELLER 1 ***(als Opa Poels)*** “Wie doet het anders, we kunnen ze toch niet wegsturen?”

VERTELLER 4 En zo kwam de een na de ander, in totaal meer dan 300 mensen – ook Franse krijgsgevangenen en later geallieerde piloten.

VERTELLER 1 Allemaal moesten ze eten en kleren hebben en alles was op de bon – daar zorgde oma Poels met haar dochters voor. Zij werd de grote stille kracht op de Zwarte Plak.

VERTELLER 2 De Zwarte Plak wordt gerund door een deel van de onderduikers.

VERTELLER 3 ***(als Oma Poels)*** Jullie horen het – hop in beweging – het gaat allemaal niet vanzelf.

VERTELLER 4 Twee keer wordt de boerderij overvallen door de nazi’s.

VERTELLER 3 ***(als Oma Poels)*** Twee van mijn zoons werden gearresteerd.

VERTELLER 1 Opa Poels vluchtte het korenveld in, maar kwam niet meer terug.

VERTELLER 2 Liever een kogel of een kanonskogel – maar dan is het goede werk tenminste gedaan.

VERTELLER 4 Hij stierf aan een hartstilstand.

VERTELLER 1 In november van dat jaar werd de Zwarte plak bevrijd.

VERTELLER 2	De boerderij was zwaar beschadigd en oma Poels was gebroken, drie jaar later is ook zij overleden. Ze ligt samen met opa Poels hier begraven.
VERTELLER 3	Als een man in het verzet zat, daarvoor op pad moest en een vrouw thuis bleef met de kinderen en een huis vol onderduikers, zat zij dan ook in het verzet, of niet?
ALLE VERTELLERS	Ja!
VERTELLER 4	Verzet was mannenwerk.
VERTELLER 1	Vonden vooral mannen.
VERTELLER 3	Terwijl één derde van de mensen die het verzet zaten in Nederland vrouw was!
VERTELLER 2	Toch hebben maar een paar de geschiedenisboeken gehaald.

Dit verhaal komt uit de voorstelling ‘Er waren vrouwen’, die speelde op 4 mei 2025 op Ereveld Loenen. De voorstelling is gemaakt door Hilde Tuinstra en de spelers.

© 2025 Atelier van Herinnering